

Magdalena Wojarska, Małgorzata Czeszejko-Sochacka

POLSKA I JEJ REGIONY NA TLE EUROPEJSKIEJ PRZESTRZENI SPOŁECZNO-EKONOMICZNEJ

1. Wstęp

Głównym celem analiz podejmowanych w referacie jest ocena poziomu rozwoju gospodarczego Polski i jej regionów (na poziomie NUTS 2) oraz charakterystyka sytuacji społeczno-ekonomicznej naszego kraju (w latach 1999-2002) na tle zjawisk zachodzących w pozostałych 24 państwach członkowskich Unii Europejskiej¹.

Osiągnięciu sformułowanego powyżej celu badawczego podporządkowana została struktura rozważań, w której wyodrębnić można dwa zasadnicze obszary. W pierwszym, wykorzystując miarę rozwoju gospodarczego Z. Hellwiga [Hellwig 1968], podjęto próbę określenia poziomu rozwoju ekonomicznego Polski jako członka Unii Europejskiej. Ponadto, stosując procedurę eliminacji wektorów opracowaną przez S. Chomątowskiego i A. Sokołowskiego [Chomątowski, Sokołowski 1978], w ramach zbiorowości 25 jednostek zidentyfikowano rozłączne grupy krajów o podobnej strukturze gospodarki.

Z kolei rozważania podjęte w drugiej części referatu zmierzają do oceny poziomu rozwoju gospodarczego polskich regionów na poziomie NUTS 2 oraz określenia dysproporcji rozwojowych pomiędzy poszczególnymi obszarami tego typu w skali Unii Europejskiej. W analizach prowadzonych na tym etapie zachowana została spójność metodologiczna – tu także podstawę wnioskowania stanowiły wyniki badań wykorzystujących miarę rozwoju gospodarczego oraz metodę eliminacji wektorów.

2. Dynamika rozwoju gospodarczego Polski na tle państw Unii Europejskiej

W celu uporządkowania państw obecnej Unii Europejskiej tworzących 25-elementowy zbiór zróżnicowanych jednostek, a także określenia miejsca Polski w tej grupie przeprowadzono dwie procedury badawcze, tj.:

¹ Inspirację dla autorek w zakresie wyboru metody analizy danych stanowiła publikacja: [Kulas-Klimaszewska, Wędrowska 2002].

1) uporządkowano badane kraje według kryterium, jakim jest syntetyczny miernik rozwoju,

2) analizowaną zbiorowość państw podzielono na rozłączne grupy, co umożliwiło identyfikację jednostek podobnych do siebie pod względem poziomu analizowanych zmiennych.

Na potrzeby hierarchizacji oraz klasyfikacji wykorzystano 9 zmiennych diagnostycznych opisujących sytuację społeczno-ekonomiczną obecnych członków Unii Europejskiej. Wytypowane wskaźniki są obiektywne, mierzalne, wyrażone w jednostkach naturalnych i reprezentują najważniejsze elementy krajobrazu społeczno-gospodarczego, a ich wybór dokonany został z uwzględnieniem dostępności wiarygodnych danych statystycznych (główne źródło informacji stanowiły opracowania Eurostatu). Wśród nich wymienić należy:

- X_1 – PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej,
- X_2 – poziom inflacji,
- X_3 – wielkość stopy bezrobocia,
- X_4 – udział eksportu produktów zaawansowanych technologicznie w eksporcie ogółem,
- X_5 – udział wartości inwestycji dokonywanych przez sektor prywatny w wartości PKB,
- X_6 – gęstość zaludnienia,
- X_7 – odsetek gruntów rolniczych,
- X_8 – wynik budżetu państwa w relacji do PKB,
- X_9 – wartość długu publicznego w relacji do PKB.

Zastąpienie liczego zbioru cech charakteryzujących badane obiekty jedną cechą (tzw. zmienną syntetyczną) stanowi jeden z zasadniczych problemów analizy zjawisk społeczno-gospodarczych w wielowymiarowej przestrzeni zmiennych. Do wyznaczenia syntetycznego wskaźnika rozwoju gospodarczego zastosowano technikę wykorzystywaną do wyznaczenia pozycji badanych obiektów (państw) w przestrzeni badanych cech $X_1, X_2, X_3, X_4, X_5, X_6, X_7, X_8, X_9$. Ocena stopnia rozwoju społeczno-gospodarczego państw obecnej Unii Europejskiej dokonana została na podstawie syntetycznego wskaźnika, którego konstrukcja oparta jest na taksonomicznej metodzie wyboru wzorca rozwoju gospodarczego WGR autorstwa Z. Hellwiga.

Ze względu na to, że część z zaproponowanych zmiennych to destymulanty (tj. X_2, X_3, X_7, X_9), konstruując miarę D_i , należało dokonać odpowiedniego przekształcenia ich wartości zgodnie z formułą:

$$\text{stymulanta} = -1 * \text{destymulanta}.$$

Zatem za wzorzec przyjęty został taki abstrakcyjny punkt P_0 , którego współrzędne (po standaryzacji zmiennych) przyjmują największe wartości odpowiednio dla każdej zmiennej. Współrzędne punktu P_0 : $z_{01}, z_{02}, z_{03}, z_{04}, z_{05}, z_{06}, z_{07}, z_{08}, z_{09}$, określone są za pomocą relacji:

$$z_{0j} = \max_i \{z_{ij}\}, (i = 1, \dots, 25; j = 1, \dots, 9),$$

gdzie z_{ij} są współrzędnymi (po standaryzacji zmiennych) i -tego punktu odpowiadającego kolejnemu i -temu państwu.

Dla każdego z badanych państw, reprezentowanych przez punkt o współrzędnych $(z_{i1}, z_{i2}, z_{i3}, z_{i4}, z_{i5}, z_{i6}, z_{i7}, z_{i8}, z_{i9})$ ($i = 1, \dots, 25$), została wyznaczona odległość c_{i0} do wzorca P_0 zgodnie ze wzorem Euklidesa:

$$c_{i0} = \left[\frac{1}{j} \sum_{j=1}^n (z_{ij} - z_{0j})^2 \right]^{\frac{1}{2}}.$$

Taksonomiczny, syntetyczny wskaźnik poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego obliczono za pomocą wzoru:

$$D_i = 1 - \frac{c_{i0}}{c_0},$$

gdzie: $c_0 = \overline{c_0} + 2S_0$,

przy czym:

$\overline{c_0}$ – średnia wartość wyznaczonych odległości c_{i0} ,

S_0 – odchylenie standardowe odległości c_{i0} .

Wartości dystansów c_{i0} oznaczają „zapóźnienie” danego państwa w rozwoju społeczno-gospodarczym w stosunku do przyjętego poziomu wzorca. Miarę tę można traktować jako miarę zacofania możliwą „do odrobienia” przez dane państwo w celu osiągnięcia najlepszej wartości dla każdej z dziewięciu cech biorących udział w badaniu. Syntetyczne ujęcie wskaźnika D_i daje natomiast możliwość traktowania go jako miary poziomu rozwoju gospodarczego w badanych państwach. Wskaźnik ten pozwala w sposób zobiektywizowany wyznaczyć miejsce Polski w hierarchii 25 państw członkowskich obecnej Unii Europejskiej. Miara D_i dla poszczególnych krajów przyjmuje wartość z przedziału $<0,1>$, a poziom rozwoju danego państwa jest tym wyższy, im obliczony dla niego D_i jest bliższy 1 [Kulas-Klimaszewska, Wędrowska 2002, s. 593-594].

Wyniki procedury badawczej wykorzystującej taksonomiczną metodę wyboru wzorca rozwoju gospodarczego Z. Hellwiga dowodzą, że pozycja Polski w latach 1999-2002 systematycznie się obniżała – z miejsca 22 w 1999 r. Polska przesunęła się na miejsce 25 w latach 2001 i 2002. Zmiany w hierarchii pozostałych państw przedstawiono w tab. 1, przy czym kolejność krajów wynika z uśrednienia miary D_i za lata 1999-2002.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że większość zmiennych opisujących sytuację społeczno-gospodarczą Polski znacznie odbiegała na niekorzyść od wielkości przeciętnych obliczonych dla 25 państw. W okresie objętym badaniem wartość wytworzonego w naszym kraju PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej

Tabela 1. Hierarchizacja liniowa obecnych państw członkowskich Unii Europejskiej oraz jej zmiany

Lp.	Państwo	Miejsce zajmowane przez państwo w roku:			
		1999	2000	2001	2002
1	Luksemburg	2	↔ 2	↗ 1	↔ 1
2	Holandia	1	↔ 1	↘ 2	↔ 2
3	Irlandia	3	↘ 4	↗ 3	↘ 8
4	Wielka Brytania	5	↔ 5	↘ 6	↗ 3
5	Niemcy	4	↗ 3	↘ 7	↔ 7
6	Austria	6	↔ 6	↗ 4	↔ 4
7	Finlandia	7	↘ 8	↗ 5	↔ 5
8	Dania	8	↘ 11	↗ 8	↗ 6
9	Belgia	9	↔ 9	↔ 9	↔ 9
10	Francja	14	↗ 12	↗ 10	↔ 10
11	Szwecja	13	↗ 10	↘ 11	↔ 11
12	Malta	12	↗ 7	↘ 12	↘ 17
13	Portugalia	11	↘ 13	↘ 15	↗ 14
14	Czechy	15	↔ 15	↘ 16	↗ 13
15	Estonia	18	↗ 14	↔ 14	↗ 12
16	Hiszpania	16	↔ 16	↗ 13	↘ 15
17	Słowenia	10	↘ 17	↔ 17	↘ 21
18	Włochy	19	↗ 18	↘ 19	↗ 16
19	Cypr	17	↘ 19	↗ 18	↔ 18
20	Łotwa	23	↗ 21	↗ 20	↗ 19
21	Grecja	20	↘ 22	↗ 21	↘ 22
22	Węgry	21	↗ 20	↘ 22	↘ 23
23	Litwa	24	↔ 24	↗ 23	↗ 20
24	Polska	22	↘ 23	↘ 25	↔ 25
25	Słowacja	25	↔ 25	↗ 24	↔ 24

↔ – pozycja bez zmian (w stosunku do roku ubiegłego); ↘ – spadek pozycji (w stosunku do roku ubiegłego); ↗ – wzrost pozycji (w stosunku do roku ubiegłego).

Źródło: opracowanie własne.

była jedną z najniższych i wyniosła od 8 453,7 PPS w 1999 r. do 96 663,9 w 2002 r. W celu porównania podać należy, że w Luksemburgu, który przez cały czas zajmował czołową lokatę, wielkości te wynosiły odpowiednio 38 549,5 oraz 45 026,0, natomiast na Łotwie, zajmującej ostatnią pozycję, 6 341,2 i 8 248,5. Podobnie rzecz się miała z odsetkiem eksportu produktów zaawansowanych technologicznie w eksporcie ogółem, który wahał się od 2,3% w 1999 r., poprzez 2,8% w 2000 r., 2,7% w 2001 r., do 2,4% w 2002 r. Niższą wartość analizowanego wskaźnika wypracowały tylko Litwa oraz w 2000 r. Łotwa (wyniósł on przeciętnie 2,2%), najwyższą natomiast Malta – 58,7%.

Znaczenie powyżej średniej kształtowały się dwie kolejne zmienne, tj. stopa bezrobocia oraz inflacja, dzięki którym Polska zajmowała jedno z pierwszych miejsc. Zaznaczyć jednak należy, że o ile pierwsza z wymienionych wielkości systema-

tycznie rosła (z 13,4% w 1999 r. do 19,8% w 2002 r.), o tyle druga regularnie malała (z 7,20 do 1,9%) i w 2002 r. była wyższa od najniższej (osiągniętej na Litwie) o 1,5 punktu. Także powyżej średniej, ale już w pozytywnym tego słowa znaczeniu, kształtował się udział wartości inwestycji dokonywanych przez sektor prywatny w ogólnej wartości PKB oraz wynik budżetu państwa w relacji do PKB, co dotyczy jednak dwóch pierwszych lat objętych analizą. Odsetek inwestycji prywatnych w ciągu dwóch lat wzrósł z 20,5 do 21,1%, a Polska znajdowała się w tym czasie w pierwszej dziesiątce państw – w 1999 r. prym wiodła Słowacja (26,7%) natomiast rok później na czoło wysunęły się Czechy (24,7%). Równie korzystna sytuacja panowała w obszarze wyniku budżetu państwa – w 1999 r. deficyt wyniósł 1,4% PKB (najmniejszy deficyt miała Belgia – 0,4% PKB; największą nadwyżkę odnotowano w Luksemburgu – 3,7%) natomiast w 2000 r. – 0,7% PKB (tym razem najmniejszy deficyt osiągnęła Estonia, a największą nadwyżkę wypracowała Finlandia – 7,10%). Niestety od 2001 r. sytuacja w obu analizowanych obszarach uległa gwałtownemu pogorszeniu. Udział inwestycji sektora prywatnego skurczył się do 15,4% i był tylko o 5,1 punktu wyższy od najniższego poziomu tej zmiennej, który wypracowany został w 2002 r. przez Maltę. Z kolei deficyt budżetowy powiększył się do 3,9% PKB w 2001 r. oraz 3,6% rok później – największą różnicę pomiędzy wydatkami a dochodami budżetu państwa odnotowano w 2002 r. na Węgrzech i wyniosła ona –8,5%.

Jedyną zmienną, która przez cztery badane lata była relatywnie stabilna i kształtowała się korzystnie na tle pozostałych 24 państw, była wartość długu publicznego w relacji do PKB. Wartość wspomnianego wskaźnika wahała się od 40,3% w 1999 r. do 41,2% w 2002 r., dzięki czemu Polska zajmowała siódmą i ósmą lokatę. Państwem, w którym analizowana relacja przybierała największe rozmiary, była Grecja (średnio 113,7%), z kolei krajem z najmniejszym udziałem długu publicznego w PKB była Estonia (przeciętnie 4,8%).

Na podstawie wartości wskaźników rozwoju D_i dla każdego z 25 państw obecnej Unii Europejskiej podjęto próbę wyodrębnienia (w każdym roku objętym analizą) bardziej jednorodnych podzbiorów, czyli grup państw podobnych do siebie pod względem struktury analizowanych zmiennych. W tym celu wyznaczone zostały macierze odległości d_{ik} ($i, k = 1, \dots, 25$) pomiędzy badanymi obiektami (odpowiednio w każdym badanym roku) oraz obliczono tzw. odległości krytyczne będące średnimi arytmetycznymi elementów macierzy leżących pod (lub nad) przekątną macierzy. Na podstawie macierzy odległości d_{ik} ustalona została macierz niepodobieństw o elementach a_{ik} ($i, k = 1, 2, \dots, 25$) w ten sposób, że przypisano danej parze obiektów badania 0, jeżeli odległość między tymi obiektami była nie większa od krytycznej d^* , oraz 1, jeżeli odległość między dwoma obiektami była większa od d^* . Oznacza to, że każdy z elementów macierzy niepodobieństwa określony został zgodnie z następującą formułą:

$$a_{ik} = \begin{cases} 0 & \text{dla } d_{ik} \leq d^* \\ 1 & \text{dla } d_{ik} > d^* \end{cases}, \text{ gdzie } i, k = 1, \dots, 25.$$

W następnym etapie postępowania zastosowano metodę eliminacji wektorów, zaproponowaną przez S. Chomątowskiego i A. Sokołowskiego, i w ten sposób użytkano rozłączne grupy państw odpowiednio w każdym okresie badania [Kulas-Klimaszewska, Wędrowska 2002, s. 594]. Wyniki grupowania 25 krajów tworzących obecnie Unię Europejską przedstawiono w tab. 2.

Tabela 2. Wyniki grupowania obecnych państw członkowskich Unii Europejskiej

1999 r.									
Nr grupy	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Państwa	14, 9	17, 1	25, 18, 3, 24, 8	16	23, 11	10	4, 21, 20, 2, 7, 5, 6, 19, 12, 13	15, 22	
2000 r.									
Nr grupy	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Państwa	14	9, 16	17, 25, 1, 3, 8, 10	23, 24, 11	4, 18, 20, 5, 2, 7, 21, 15, 12	6, 13	19, 22		
2001 r.									
Nr grupy	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	
Państwa	14	17	23, 24	9, 16	18, 25, 4, 3, 1, 8, 11, 10	5, 13	7, 20, 2, 21, 12, 6, 22, 19	15	
2002 r.									
Nr grupy	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX
Państwa	14, 9	17, 1	23, 5	25, 18, 3, 4, 8, 2, 20, 7, 10	16	24, 11, 13	12, 6, 22	21, 15	19

1 – Belgia	6 – Grecja	11 – Cypr	16 – Malta	21 – Słowenia
2 – Czechy	7 – Hiszpania	12 – Łotwa	17 – Holandia	22 – Słowacja
3 – Dania	8 – Francja	13 – Litwa	18 – Austria	23 – Finlandia
4 – Niemcy	9 – Irlandia	14 – Luksemburg	19 – Polska	24 – Szwecja
5 – Estonia	10 – Włochy	15 – Węgry	20 – Portugalia	25 – Wielka Brytania

Źródło: opracowanie własne.

Z przeprowadzonej analizy wynika, że struktura zmiennych stanowiących podstawę badań zbliżała Polskę do państw takich, jak: Słowacja, Słowenia, Portugalia, Czechy, Hiszpania, Grecja i Łotwa – były to kraje, które co najmniej dwa razy znalazły się w tej samej grupie, co nasz kraj. Uśrednione wartości wybranych mierników opisujących zbiory państw najbardziej i najsłabiej rozwiniętych (w poszczególnych latach), a także charakteryzujących skupienie, w którym znalazła się Polska, przedstawiono w tab. 3.

Na zakończenie poruszanego wątku należy jeszcze zwrócić uwagę na kształtowanie się wartości PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej. W 1999 r. Polska znalazła się w przedostatniej grupie państw wraz z: Niemcami, Słowenią, Portugalią, Czechami, Hiszpanią, Estonią, Grecją, Łotwą i Litwą. Wypracowany przez te kraje PKB na mieszkańca wyniósł średnio 12 087,15 PPS i był aż o 18 500,45 niższy od tego samego miernika w grupie najbardziej rozwiniętej i tylko

Tabela 3. Przeciętne wartości (%) wybranych mierników opisujących sytuację społeczno-ekonomiczną wybranych grup państw członkowskich obecnej Unii Europejskiej

Nr grupy	Inflacja	Stopa bezrobocia	Eksport wyrobów <i>high-tech</i>	Inwestycje sektora prywatnego	Wynik budżetu	Dług publiczny
1999 r.						
Grupa I	1,75	4,00	27,25	20,15	3,05	27,25
Grupa VII*	2,81	10,55	5,81	21,51	-2,86	40,40
Grupa VIII	10,20	11,80	11,70	23,85	-6,00	54,20
2000 r.						
Grupa I	3,80	2,30	20,60	16,90	6,00	5,50
Grupa VII*	11,15	17,55	3,15	22,10	-6,50	43,35
2001 r.						
Grupa I	2,40	2,10	27,90	18,40	6,20	7,20
Grupa VII*	4,88	11,28	5,13	22,29	-3,65	48,01
Grupa VIII	9,10	5,60	20,40	19,70	-3,70	52,20
2002 r.						
Grupa I	3,40	3,55	29,95	17,60	0,95	20,05
Grupa IX*	1,90	19,80	2,40	15,40	-3,60	41,20

* Oznacza grupę, w której znalazła się Polska.

Źródło: opracowanie własne.

o 2 851,15 wyższy od wytworzonego przez grupę ostatnią. W następnym roku Polska wraz ze Słowacją utworzyły wspólny, zajmujący ostatnią pozycję zbiór, a wielkość analizowanej zmiennej przypadająca na mieszkańca wyniosła średnio 21,5% tego, co przypadało na mieszkańca kraju znajdującego się w grupie I. Niewiele lepiej sytuacja przedstawiała się w kolejnych analizowanych latach – w 2001 r. wartość zmiennej X_1 w skupieniu składającym się z Hiszpanii, Portugalii, Czech, ze Słowenii, z Łotwy, Grecji i ze Słowacji wyniosła przeciętnie 30,3% średniej obliczonej dla państw grupy I i była tylko o 3,8 punktu wyższa od tego, co osiągnęły Węgry. Struktura zmiennych opisujących sytuację społeczno-ekonomiczną Polski w 2002 r. była na tyle zróżnicowana, że Polska utworzyła odrębny, jednoelementowy zbiór, w którym wartość PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej stanowiła tylko 26,4% tego, co przeciętnie przypadało na mieszkańca takich państw, jak Luksemburg i Irlandia.

3. Polskie regiony na tle europejskiej przestrzeni społeczno-ekonomicznej

Zmierzając do oceny poziomu rozwoju gospodarczego polskich regionów na poziomie NUTS 2 oraz określenia dysproporcji rozwojowych pomiędzy poszczególnymi obszarami tego typu w skali Unii Europejskiej, posłużono się (podobnie jak w poprzedniej części artykułu) miarą rozwoju gospodarczego oraz metodą eliminacji wektorów. Tym razem jednak, ze względu na utrudnienia związane z dostępem do danych, dokonano zmian w zestawie zmiennych diagnostycznych – podstawę analiz stanowiły następujące wskaźniki:

- Y_1 – PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej,
- Y_2 – przyrost PKB w stosunku do roku poprzedniego,
- Y_3 – gęstość zaludnienia,
- Y_4 – stopa bezrobocia.

Dobór cech traktować należy jako kompromis między możliwością uzyskania pełnych i wiarygodnych danych dla 254 regionów NUTS 2 a teoretycznymi aspektami analiz regionalnych. Ten skromny zasób informacji zdaje się wypełniać potrzeby opisu rozwoju regionalnego, gdyż ilustruje problemy strukturalne regionu, jego bogactwo, potencjał ekonomiczny i społeczny oraz zdolność regionu do rozwoju [Strahl 2004, s. 28].

Brak spójności i niekompletność danych udostępnianych przez Eurostat spowodowała także (oprócz eliminacji zmiennych) konieczność uśrednienia danych za lata 1999-2002.

Niekorzystna pozycja Polski na tle 24 państw obecnej Unii Europejskiej sugeruje, że trudno oczekiwać cudu w zakresie położenia naszych województw na tle pozostałych regionów europejskich. Wynik przeprowadzonej procedury badawczej przedstawiono w tab. 4.

Tabela 4. Uporządkowanie polskich regionów na tle regionów europejskich według syntetycznego wskaźnika rozwoju społeczno-gospodarczego

Pozycja regionu	Nazwa regionu	D_i	Pozycja regionu	Nazwa regionu	D_i
1	Inner London	0,654	242	Małopolskie	0,049
...	...	...	244	Łódzkie	0,048
158	Mazowieckie	0,117	245	Pomorskie	0,047
207	Śląskie	0,082	247	Lubelskie	0,034
215	Podlaskie	0,077	249	Opolskie	0,030
221	Kujawsko-pomorskie	0,072	250	Podkarpackie	0,029
225	Wielkopolskie	0,070	251	Zachodniopomorskie	0,013
230	Dolnośląskie	0,063	253	Lubuskie	0,007
241	Świętokrzyskie	0,050	254	Warmińsko-mazurskie	-0,017

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzone obliczenia wykazały, że polskie województwa, pod względem struktury zmiennych stanowiących podstawę rozważań, weszły w skład dwóch zbiorów. Pierwszy (a siedemnasty w kolejności), zawierający obszary relatywnie bardziej rozwinięte, składał się z 42 obiektów, podczas gdy drugi (dwudziesty w kolejności i ostatni) z 7 jednostek (tab. 5).

Tabela 5. Zbiory obiektów podobnych skupiające polskie województwa

Regiony tworzące grupę XVII
Región de Murcia (Hiszpania), Nord-Pas-de-Calais (Francja), Languedoc-Roussillon (Francja), Mazowieckie (Polska), Dytyki Makedonia (Grecja), Ipeiros (Grecja), Principado de Asturias (Hiszpania), Corse (Francja), Galicia (Hiszpania), Dytyki Ellada (Grecja), Campania (Włochy), Anatoliki Makedonia, Thraki (Grecja), Prov. Hainaut (Belgia), Extremadura (Hiszpania), Sardegna (Włochy), Śląskie (Polska), Sicilia (Włochy), Puglia (Włochy), Dresden (Niemcy), Podlaskie (Polska), Itä-Suomi (Finlandia), Brandenburg-Nordost (Niemcy), Kujawsko-pomorskie (Polska), Wielkopolskie (Polska), Moravskoslezsko (Czechy), Halle (Niemcy), Magdeburg (Niemcy), Dolnośląskie (Polska), Chemnitz (Niemcy), Thüringen (Niemcy), Západné Slovensko (Słowacja), Thessalia (Grecja), Basilicata (Włochy), Dessau (Niemcy), Świętokrzyskie (Polska), Małopolskie (Polska), Severozápad (Czechy), Łódzkie (Polska), Pomorskie (Polska), Lubelskie (Polska), Opolskie (Polska), Podkarpackie (Polska)
Regiony tworzące grupę XX
Calabria (Włochy), Leipzig (Niemcy), Brandenburg – Südwest (Niemcy), Mecklenburg-Vorpommern (Niemcy), Zachodniopomorskie (Polska), Lubuskie (Polska), Warmińsko-mazurskie (Polska)

Źródło: opracowanie własne.

Skupienia, w jakich znalazły się polskie województwa, to obszary charakteryzujące się bardzo niewielkim wzrostem gospodarczym mierzonym przyrostem PKB, który przeciętnie w grupie XVII wyniósł 1,92%, natomiast w XX – tylko 0,25%. W tym samym czasie w najbardziej rozwiniętym regionie Unii Europejskiej (Inner London) wzrost ten osiągnął średni poziom 5,27%. Wielkość PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej w analizowanych zbiorach regionów wyniosła 20,75% oraz 19,96% tego, co w tym samym czasie wytworzono na obszarze Londynu. Wspomniana aglomeracja to jednocześnie obszar o największej gęstości zaludnienia (8 738,65 osób) i umiarkowanej wysokości stopy bezrobocia (9,14%). Tymczasem w zbiorach, w których znalazły się polskie regiony, wymienione relacje kształtowały się odwrotnie, tzn. dużo mniejszej gęstości zaludnienia towarzyszyło znacznie wyższe bezrobocie – wyniosły one odpowiednio: 138,03 osoby i 15,99% (w grupie XVII) oraz 110,04 osoby i 20,83% (w grupie XX).

4. Podsumowanie

Przeprowadzona analiza porównawcza sytuacji społeczno-gospodarczej Polski i jej regionów na tle przestrzeni europejskiej na poziomie państw i regionów szczebla NUTS 2 wskazała, iż:

- w okresie objętym badaniem poziom rozwoju gospodarczego naszego państwa był jednym z najniższych spośród 25 krajów tworzących obecnie Unię Europejską – podstawę sformułowania takiego wniosku stanowiła wielkość syntetycznego wskaźnika rozwoju gospodarczego D_i , który pozwolił sklasyfikować Polskę na 22, 23 i 25 pozycji;
- kształtowanie się struktury zmiennych reprezentujących najważniejsze elementy krajobrazu społeczno-ekonomicznego umożliwiło włączenie Polski do jednej z dwóch ostatnich grup państw, tj. skupienia VII (przedostatniego) w 1999 r., VII (ostatniego) w 2000 r., VII (przedostatniego) w 2001 r. oraz IX (ostatniego) w 2002 r.;
- potencjał ekonomiczny i społeczny, problemy strukturalne oraz bogactwo regionów opisywane takimi zmiennymi, jak: PKB na mieszkańca według parytetu siły nabywczej, przyrost PKB w stosunku do roku poprzedniego, gęstość zaludnienia i stopa bezrobocia, spowodowały, że polskie województwa zamykały zestawienie 254 regionów NUTS 2 – najwyższą wartość miary D_i uzyskał region mazowiecki (158 lokata);
- regiony w Polsce wykazywały podobieństwo (pod względem analizowanych zmiennych) do wybranych regionów Hiszpanii, Francji, Grecji, Włoch, Belgii, Niemiec, Finlandii, Czech oraz Słowacji.

Literatura

- Chomętowski S., Sokołowski A., *Taksonomia struktur*, „Przegląd Statystyczny” 1978, z. 2.
- Hellwig Z., *Zastosowanie metody taksonomicznej do typologicznego podziału krajów ze względu na poziom ich rozwoju oraz zasoby i strukturę wykwalifikowanych kadr*, „Przegląd Statystyczny”, 1968, z. 4.
- Kulas-Klimaszewska I., Wędrowska E., *Dynamika rozwoju gospodarczego gmin województwa warmińsko-mazurskiego*, [w:] *Przedsiębiorczość i innowacyjność jako czynniki rozwoju regionalnego i lokalnego*, red. W. Kosiedowski, LEGA Oficyna Wydawnicza Włocławskiego Towarzystwa Naukowego, Włocławek 2002.
- Strahl D., *Dysproporcje rozwojowe w regionalnej przestrzeni Unii Europejskiej*, „Samorząd Terytorialny” 2004 nr 11.

POLAND AND ITS REGIONS ON THE BACKGROUND OF EUROPEAN SOCIO-ECONOMIC SPACE

Summary

The main aim of the considerations taken in this article is estimating the level of economic development of Poland and its regions (NUTS 2), as well as the characteristic of socio-economic situation of our country (in the period 1999-2002) on the background of processes taking place in 24 states-

-members of the European Union. There are employed two methods of data analysis in the research. First one was measure of economic development made by Z. Hellwig. The second method was procedure of vector's elimination created by S. Chomątowski and A. Sokołowski. The analysis showed that the level of economic development of our state was one of the lowest among 25 European Union members.

Magdalena Wojarska – dr w Katedrze Polityki Gospodarczej i Regionalnej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.

Małgorzata Czeszejko-Sochacka – dr w Katedrze Polityki Gospodarczej i Regionalnej Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie.